

Република Србија
АПЕЛАЦИОНИ
СУД У БЕОГРАДУ
Гж 4038/24
23.4.2025. године
Београд

АПЕЛАЦИОНИ СУД У БЕОГРАДУ, у већу састављеном од судија Јелене Стојилковић, председника већа, Станиславе Митровић и Снежане Марјановић, чланова већа, у парници тужиоца АА из ..., чији је пуномоћник Драгиша Ђорђевић, адвокат из Београда, Сурчин, ул. Трг Зорана Ђинђића бр. 2, против тужене Републике Србије – Министарство финансија – Управа за јавни дуг, чији је законски заступник Државно правобранилаштво, са седиштем у Београду, ул. Косовска бр. 31, ради исплате, одлучујући о жалби тужиоца изјављеној против пресуде Првог основног суда у Београду П 14111/22 од 29.5.2024. године, у седници већа одржаној дана 23.4.2025. године, донео је

РЕШЕЊЕ

УКИДА СЕ пресуда Првог основног суда у Београду П 14111/22 од 29.5.2024. године и предмет **ВРАЋА** првостепеном суду на поновно суђење.

Образложење

Побијаном пресудом, ставом првим изреке одбијен је као неоснован тужбени захтев тужиоца којим је тражио да се обавезе тужена да тужиоцу на име старе девизне штедње исплати износ од 3.620,26 евра са законском затезном каматом од дана депоновања средстава до коначне исплате у висини референтне каматне стопе Европске централне банке на главне операције увећане за 8%, све у динарској противвредности по средњем курсу НБС на дан исплате. Ставом другим изреке, обавезан је тужилац да туженој накнади трошкове парничног поступка у укупном износу од 42.750,00 динара.

Против наведене пресуде жалбу је благовремено изјавио тужилац побијајући је у целисти, из свих законских разлога.

Испитујући правилност првостепене пресуде у границама прописаним чланом 386 Закона о парничном поступку (“Службени гласник РС”, бр. 72/2011 са каснијим изменама и допунама), апелациони суд је оценио да је жалба тужиоца основана.

Према образложењу првостепеног суда, тужилац, који је држављанин Републике Србије са пребивалиштем на Косову и Метохији, отворио је девизну штедњу по књижици бр. ... код „Југобанке” у којој је на дан 18.08.2002. године евидентирана стара девизна штедња у износу од 3.620,26 евра.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, првостепени суд је одлуку донео применом одредбе чл. 21а Закона о изменама и допунама Закона о регулисању јавног дуга Савезне Републике Југославије по основу девизне штедне грађана (“Службени гласник РС”, бр. 108/2016) којом је прописано да ће Влада Републике Србије одредити банку која ће сервисирати девизну штедњу грађана положену код “Југобанке Југбанке” а.д. Косовска Митровица и ближе уредити питања која се односе на сервисирање те штедне. Како се тзв. “стара” девизна штедња не сервисира, првостепени суд је оценио да је тужбени захтев преурађен јер ће тужилац, тек након што буде одређена банка која ће сервисирати девизну штедњу положену код предметне банке, моћи да оствари своје право у законом прописаном поступку пред надлежном банком. Према даљим разлозима првостепеног суда, у конкретној правној ствари тужилац је тужбени захтев ради исплате тзв. “старе” девизне штедне поставио према туженој, која није уговорна страна из уговора о новчаном депозиту, због чега према њој, као трећем лицу, уговор о депозиту не ствара обавезе, односно не производи правно дејство у смислу одредбе члана 148 Закона о облигационим односима. Према одредбама чланова 1, 5, 7 и 9 Закона о регулисању јавног дуга Савезне Републике Југославије по основу девизне штедне грађана, који се примењује на спорни однос, тужена није пасивно легитимисана у овој правној ствари с обзиром да овим прописом није предвиђена обавеза тужене да врши исплату тзв. “старе” девизне штедне, већ је предвиђена конверзија штедних улога грађана у обвезнице, што се евидентира у штедним књижицама и региструје у Централном регистру – на рачуну хартија од вредности, о чему се девизном штедиши уручује потврда. На основу рачуна отвореног у Централном регистру, девизни штедиша остварује права из обвезница – исплату у роковима из овог закона, пренос власништва, трговину и друга права. Сервисирање дуга по основу “старе” девизне штедне врше овлашћене пословне банке које врше исплату новчаног износа депоненту.

Међутим, оваква одлука првостепеног суда, се за сада не може прихватити као правилна, јер је приликом њеног доношења учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374 став 2 тачка 12 Закона о парничном поступку, на коју се основано указује жалбом тужиоца. Осим тога, због погрешне примене материјалног права, чињенично стање је остало непотпуно утврђено, па је пресуда морала бити укинута.

Наиме, нејасан је закључак првостепеног суда да тужена није пасивно легитимисана у овом спору јер на туженој није обавеза да врши исплату тзв. “старе” девизне штедне, већ сервисирање дуга по том основу врше овлашћене пословне банке. Одредбом члана 3 Закона о регулисању јавног дуга Савезне Републике Југославије по основу девизне штедне грађана прописано је да обавеза СР Југославије по основу јавног дуга од дана ступања на снагу тог закона постаје обавеза односно дуг Републике Србије и Републике Црне Горе сразмерно висини девизне штедне грађана чије је пребивалиште на територији тих република, на основу које законске одредбе је тужена пасивно легитимисана за исплату потраживања које је предмет овог спора. Дакле, средства обезбеђује Република Србија а исплата се врши преко овлашћене банке због чега је њихова обавеза солидарна, што није од значаја за тужиоца.

Чланом 1 Закона о измирењу обавеза по основу девизне штедне грађана “Службени лист СРЈ” бр.59/98, 44/99, 30/00 и 53/01) било је прописано да се тим

законом утврђују носиоци обавеза, рокови, извори средстава и начин измирења обавеза према грађанима по основу девизне штедње, коју су грађани положили до 18. марта 1995. године на девизне рачуне и девизне штедне књижице код овлашћених банака на територији Савезне Републике Југославије. Чланом 2 је било прописано да девизну штедњу, у смислу члана 1 тог закона, чини износ девиза код овлашћених банака које имају депоновану девизну штедњу код Народне банке Југославије, са стањем на дан 31. децембра 1997. године, укључујући и обрачунату камату, као и камату у висини 2% годишње обрачунату за период од 01. јануара 1998. године до 31. децембра 2011. године између којих је под бројем 35 наведена Југобанка АД, Косовска Митровица. Чланом 4 став 1 закона било је прописано да се девизна штедња из члана 2 става 1 и члана 3 тог закона претвара у орочени депозит код овлашћене банке, ставом 2 било је прописано да депозит из става 1 тог члана представља јавни дуг Савезне Републике Југославије, ставом 3 било је прописано да на основу преузетих обавеза и става 2 тог члана Савезна Република Југославија издаје обвезнице које гласе на ДЕМ, а ставом 4 да основне елементе обвезница, услове и рокове емисије, дистрибуције и наплате прописује Савезна влада, у складу са законом којим се уређују хартије од вредности (наведени закон престаје да важи даном ступања на снагу Закона о регулисању јавног дуга СР Југославије објављеном у “Сл. листу СРЈ”, бр. 36/02).

Чланом 1 Закона о регулисању јавног дуга Савезне Републике Југославије по основу девизне штедње грађана (“Службени лист СРЈ”, бр. 36/02 и “Службени гласник РС” бр.80/04, 101/05 и 108/16), прописано је да се тим законом уређују услови и начин регулисања обавеза по основу девизне штедње грађана из члана 2 Закона о измирењу обавеза по основу девизне штедње грађана (“Службени лист СРЈ” бр.59/98...53/01) која је, у складу са чланом 4 закона, претворена у орочени депозит код овлашћених банака и постала јавни дуг Савезне Републике Југославије. Чланом 2 закона је прописано да јавни дуг из члана 1 тог закона износи 4,00 милијарде евра и обухвата: стање девизне штедње грађана на дан 31. марта 2002. године, обрачунато као разлика стања девизне штедње код овлашћених банака из члана 2. закона на дан 31. децембра 1997. године и исплата извршених до 31. марта 2002. године – у износу 3,05 милијарди евра, приписану камату, према прецизираном обрачуну каматне стопе. Чланом 4 закона регулисана је динамика извршења обавеза према девизним штедишама. Чланом 5 став 1 прописано је да ради регулисања јавног дуга Савезне Републике Југославије који је постао дуг Републике Србије и Републике Црне Горе, Република Србија и Република Црна Гора, у складу са одредбама овог закона, емитоваће обвезнице, које гласе на евро, ставом 2 да се обвезнице из става 1 овог члана емитују у нематеријалном облику, без купона, појединачно за сваку годину, и региструју код Народне банке Југославије - Завода за обрачун и плаћања Централног регистра, депоа и клиринга хартија од вредности. Чланом 7 став 1 прописано је да вредност извршене конверзије штедних улога грађана у обвезнице евидентира се у штедним књижицама и региструје у Централном регистру - на рачуну хартија од вредности, а девизном штедиши се о томе уручује потврда. На основу рачуна отвореног у Централном регистру, девизни штедиша остварује права из обвезница - исплату у роковима из овог закона, пренос власништва, трговину и друга права, а ставом 2 да девизна књижица из става 1 овог члана служи девизном штедиши као доказ да је његов штедни улог конвертован у обвезнице. Чланом 9 прописано је да ближе услове и начин вршења конверзије штедних улога грађана у обвезнице у смислу овог закона, начин њиховог књиговодственог евидентирања, као и начин регистрације обвезница у Централном регистру, прописује Народна банка Југославије.

У складу са члановима 10 и 11 истог закона, девизни штедиша може да предметне обвезнице прода, и да на тај начин одмах добије своја средства у готовини, јер је такво трговање ослобођено било каквог опорезивања. Према члану 13 девизне штедише могу користити своје депозите конвертоване у државне обвезнице како би платили порезе. Према члановима 12 и 14 пре истека релевантног рока, девизне штедише могу искористити наведене обвезнице у више сврха, попут куповине државне имовине, учествовања у приватизацији предузећа и банака у државном власништву и, у одређеним околностима и до одређеног износа, плаћања трошкова лечења, лекова и сахране. Чланом 36 прописано је да даном ступања на снагу овог закона обустављају се судски поступци за наплату девизне штедње обухваћене овим законом, укључујући и извршне поступке. Овај закон је ступио на снагу 4.7.2002. године.

Ради регулисања услова и начина исплате девизне штедње грађана положених код “Југобанке Југбанке” а.д. Косовска Митровица донета је Уредба (“Сл.гласник РС”, бр. 37/2004). Одлуком Уставног суда IУо-107/2009 од 23.5.2013. године (“Сл.гласник РС”, бр. 103/2013) утврђено је да Уредба о ближим условима и начину исплате девизне штедње грађана положене код “Југобанке Југбанке” а.д. Косовска Митровица (“Сл.гласник РС”, број 37/04) није у сагласности са Уставом и законом. Дакле, сходно члану 21а Закона о регулисању јавног дуга Савезне Републике Југославије по основу девизне штедње грађана Влада је имала обавезу да одреди банку која ће сервисирати девизну штедњу грађана положену код “Југобанке Југбанке” а.д. Косовска Митровица и ближе уреди питања која се односе на сервисирање те штедње, а што до данас није учињено.

Будући да Република Србија није предузела неопходне мере укључујући и доношење одговарајућих аката којима би се регулисала и исплата девизне штедње грађана положене код “Југобанка Југбанка” а.д. Косовска Митровица, првостепени суд је био дужан, а што је пропустио да учини, да спорном питању исплате “старе” девизне штедње тужиоца, који је држављанин Републике Србије са пребивалиштем на Косову и Метохији, приступи са аспекта наведених законских одредаба. Тужилац је као штедиша ради остваривања својих права према Закону из 2002. године, био дужан да поднесе надлежним банкама захтев за конверзију његове девизне штедње у обвезнице, имајући у виду да су током 2004. године, Југобанка а.д. и Национална штедионица - Банка а.д. закључиле споразум у складу са Уредбом из 2004. године, којим би потоња банка сервисирала девизну штедњу положену код Југобанке а.д. Током 2010. године, закључен је анекс овог споразума између Југобанке а.д. и Еуробанке а.д. (потоња је банка наследница Националне штедионице - Банке а.д.), путем кога је Еуробанка а.д. преузела сервисирање девизне штедње депоноване код Југобанке а.д, те би у случају неуспеха имао могућност покретања парничног поступка. Овај грађанскоправни лек је и даље доступан тужиоцу као и свима који су у сличној ситуацији. Тачно је да Република Србија још није именovala банку за сервисирање девизне штедње депоноване код Југобанке а.д. у складу са изменама и допунама Закона из 2002.године, али упркос томе, домаћа судска пракса која датира из периода после тих измена и допуна указује на то да Еуробанка а.д. сервисира девизну штедњу депоновану код Југобанке а.д, с обзиром на постојеће законске обавезе, те као последица тога, штедише се могу обратити претходно наведеној банци како би остварили своја права према Закону из 2002. године (став Европског суда за људска права заузет у предмету Садри Садик против Србије и Ружди Нура против Србије, представке бр. 24501/11 и

13797/13, пресуда од 24.3.2020. године, пар. 48, 50, 51).

Имајући у виду наведено, првостепени суд није разјаснио нити утврдио битну чињеницу и то да ли је тужилац уопште покушао да искористи своје право на конверзију његове девизне штедње у обвезнице, односно да ли се обратио надлежној банци (Националној штедионици - Банци а.д. или, касније Еуробанци а.д.) ради конверзије његове девизне штедње у обвезнице и уколико јесте какав је резултат тог обраћања банци, јер тек у случају неуспеха тог поступка, тужилац би могао покренути парнични поступак.

Из наведених разлога, на основу чланова 391 став 1 и 392 став 2 ЗПП, одлучено је као у изреци. Истовремено је на основу одредбе члана 165 став 3 ЗПП укинута и одлука о трошковима парничног поступка јер зависи од коначног исхода спора.

У поновном поступку првостепени суд ће, имајући у виду пропусте на које му је указано овом одлуком, потпуно и правилно утврдити чињенично стање и донети правилну и на закону засновану одлуку о тужбеном захтеву, водећи рачуна о обавезности праксе Европског суда за људска права у Стразбуру сагласно одредби члана 18 Устава Републике Србије, те ће прво разјаснити да ли је тужилац пре подношења тужбе поднео надлежној банци захтев за конверзију његове девизне штедње у обвезнице, па ако утврди да се није обраћао, размотриће да ли има места примени одредбе члана 343 став 1 Закона о парничном поступку, односно да ли је тужбени захтев тужиоца због тога преурањен.

Уколико утврди да је тужилац такав поступак пред банком покренуо али је исти неуспешно окончан, водиће рачуна о хијерархији домаћих и међународних општих правних аката успостављеној чланом 194 Устава Републике Србије, али и о обавезности Европске конвенције о заштити људских права и основних слобода, те размотрити примену члан 1 став 1 Протокола 1 уз Конвенцију за заштиту људских права и основних слобода (Закон о ратификацији Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода “Службени лист Србије и Црне Горе”, Међународни уговори, број 9/03, 5/05, 7/05 и “Службени гласник РС”, Међународни уговори, број 12/2010) у том случају. Ако утврди да тужилац има право на исплату „старе“ девизне штедње, имаће у виду да је тужилац преложио извођење доказа вештачењем, те разјаснити од ког датума тужилац потражује камату. Водиће рачуна о испуњености законских услова као и да се износ старе девизне штедње тужиоцу може исплатити делом у готовини а делом у обвезницама са каматом како је то прописано Законом о регулисању јавног дуга Савезне Републике Југославије по основу девизне штедње грађана.

Председник већа – судија
Јелена Стојилковић с.р

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Јасмина Ђокић